

№ 08 (697)
Люты 2018 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- **Традыцыі: Уласе на Карэліччыне –** стар. 2
- **Асоба: Пётр Міронавіч Машэраў –** стар. 3
- **Суседзі: 100 вогнішчаў у гонар Незалежнасці –** стар. 5

З сакавіка – Сусветны дзень пісьменніка

Фота: Наталі КУПРЭВІЧ

Пад час прэзентацыі збору твораў Івана Навуменкі

Падрабязней чытайце на стар. 5

Нашы віншаванні

27 лютага 1988 г. у нашай краіне з'явілася новае грамадскае аб'яднанне – **Беларускі дзіцячы фонд**. Напачатку ён займаўся праблемамі ўсіх дзяцей: хворых, сіратаў, інвалідаў; пасля некаторых з праграмаў пераўтварыліся ў самастойныя арганізацыі («Бацькі дзяцей, хворых на цукровы дыябет», «Дзеці, хворыя на гемафілію» ды інш.). Добрачынная акцыя «Нашы дзеці» таксама трансфармавалася з акцыі БДФ «Нашы сэрцы – хворым дзецям». Тут жа створаны першы варыянт Закона «Аб правах дзіцяці», прыняты ў 1993 г. Па ініцыятыве фонду ў Беларусі ў 1988 г. краіна ўпершыню адсвяткавала Міжнародны дзень абароны дзяцей, а ў 1989 г. у нас з'явіўся першы дзіцячы дом сямейнага тыпу. Цяпер БДФ аказвае матэрыяльную, маральную ды іншую падтрымку дзецям-сіротам, інвалідам, дзецям пад апекаю, выхаванцам дзіцячых дамоў сямейнага тыпу, маленькім ахвярам катастрофы на ЧАЭС, адораным хлопчыкам і дзяўчынкам.

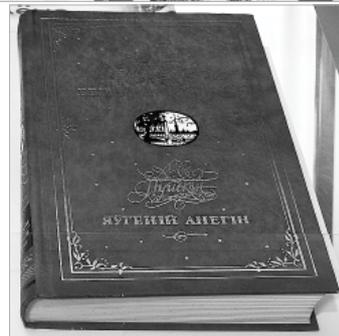
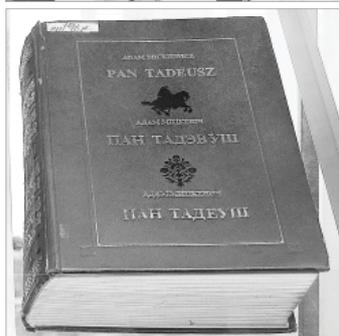
ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» **віншуюць супрацоўнікаў дзіцячага фонду з юбілеем. Шчыра зычым вам моцы, здароўя, поспехаў, плёну на высакароднай ніве – падтрымцы дзяцей, Будучыні нашай Дзяржавы.**

Кніжны гонар Беларусі

Пад такую назвай у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі працягвае сваю працу кніжная выстаўка, падрыхтаваная да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. На ёй прадстаўлена каля 150 лепшых выданняў, што ўбачылі свет у нашай краіне за апошнія дзесяцігоддзі. Выстаўка сведчыць пра высокі ўзровень кнігавыдавецкай справы ў Беларусі, пра клопат як дзяржаўных выдавецтваў, так і прыватных выдаўцоў пра культуру кнігі, яе мастацкае аблічча. Прыемна адзначыць, што сярод гэтых не надта шматлікіх па мерках ўсёй гісторыі беларускай кніжнай справы выдан-

няў прадстаўлена ажно 5 выданняў, якія пабачылі свет пад маркай Беларускага фонду культуры. Гэта «Дзікае паляванне караля Стаха» Уладзіміра Караткевіча, паэма «Новая зямля» Якуба Коласа, «Пан Тадэвуш» Адама Міцкевіча, тры кнігі Максіма Багдановіча – вершы «Пагоня», «Слуцкія ткачыкі» і «Зорка Венера» ў перакладзе на 10 мовах народаў свету, «Яўгені Анегін» па-беларуску да 200-годдзя А.С. Пушкіна. Прэзентацыі гэтых выданняў адбываліся ў многіх аўдыторыях не толькі нашай краіны, але і ў бліжэй і далёкім замежжы.

Анатоль БУТЭВІЧ

Даведка «КГ»

Пачаткам выдавецкай дзейнасці Беларускага фонду культуры стаў твор Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» на 3-х мовах (беларуская, польская, руская). Кніга сталася лепшым выданнем 1999 года ў Беларусі. Наступнай працай Беларускага фонду культуры азнаменаваў 2000-ы: лепшым выданнем года стала паэма Аляксандра Пушкіна «Яўген Анегін» з перакладам А. Куляшова (на 2-х мовах з арыгінальнымі ілюстрацыямі А. Кашкурэвіча). А далей адна за другою: «Новая зямля» Якуба Коласа (на трох мовах), «Пагоня», «Слуцкія ткачыкі», «Раманс» Максіма Багдановіча на 10-і мовах свету кожная – і ўсе з узнагародамі. Асобна ў гэтым шэрагу выданняў фонду стаіць кніга Уладзіміра Караткевіча «Дзікае паляванне караля Стаха» (на беларускай, англійскай і рускай мовах), за якую БФК атрымаў званне «Пераможца за выданне 2012 года», а таксама Спецыяльны дыплом Міждзяржаўнага савета краінаў СНД па супрацоўніцтве ў галіне перыядычнага друку, кнігавыдання, кнігараспаўсюду і паліграфіі.

Як прыйшоў Улас – свята ў нас!

3 «Беларускага народнага календара» за 1993 год, укладзенага Алесем Лозкам, можна даведацца, што Улас (Аўлас, Уласце, Уласце) – прысвятак народнага календара, прыпадае на 24 лютага. У народзе лічыцца святам жывёлы, «каровіным і конскім».

Нядаўна на Карэлічыне адбылося свята «Уласце ў Луках». Жыхары аграгарадка Лукі сабраліся на пляцоўцы непдалёк мясцовага Дома культуры. Гучыць музыка... Чуваць званочкі – і з'яўляюцца ўпрыгожаныя вазкі. Яны аб'язджаюць аграгарадок, каб ён працягваў жыць і квітнець. Гучаць пажаданні вядучых святая: каб перашкоды абыходзілі бокам, каб жывёла сытая расла, а ўраджай быў багатым. І не менш важнае: каб насельнікі аграгарадка былі здаровыя, бадзёрыя і вясёлыя, як гэтае свята.

Яшчэ давялося пачуць і пра тое, што «сварыцца ніколі нельга, а ў свята асабліва, бо конь слухацца не будзе і хадзіць будзе супраць баразны». Сапраўды, конь – разумная жывёла, людзі кажуць, што ён не любіць злосных і задзірыстых, а любіць вясёлых і бадзёрых.

На пляцоўцы мужчыны мерыліся сіламі – перацягвалі канат, падымалі гіры. Жанчыны і дзеці хваліліся за іх па-свойму, некаторыя нават стараліся дапамагчы.

Завітаў на свята і цэлы табар цыганоў. Яны не толькі весяліліся, але і прадказвалі лёс ахвочым. І сапраўды, чаму б не паверыць, калі прадказальнікі ўгадвалі мары-летуценні і сцвярджалі, што яны абавязкова здзейсняцца?

На тое і свята Уласце, каб танцаваць і весяліцца колькі ёсць духу. З'явіўся сярод натоўпу і Мядзведзь, які таксама скакаў і абдымаў удзельнікаў святая.

Выбраць лепшы вазок так і не ўдалося – усе былі вартыя прызоў. Не забыліся адзначыць і Таццяну Хіневіч, якая пячэ са здобнага цеста смачныя падкоўкі.

Свята атрымалася! Нягледзячы на мароз, яго ўдзельнікі весяліліся, а ўзняць настрой ім дапамагалі выканаўцы добрых песняў. Шмат мелодыяў прагучала ад гасцей святая – удзельнікаў народнага тэатра «Студыя гульні "Прымакі"» з Дзятлава. Яны шчодро дарылі свой талент гаспадарам і гасцям Лукаў, «каб памаладзелі душой, і гэты дзень запомніўся надоўга».

Галіна СМАЛЯНКА

На тым тыдні...

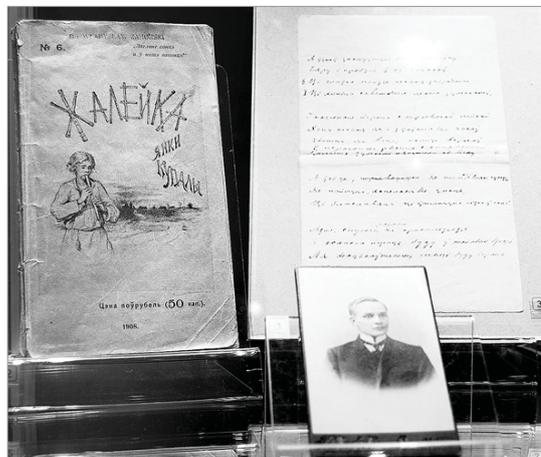
✓ **22 лютага ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы распачаўся выставачны праект «Абуджаная жалейка».** Ён прысвечаны цыклу патрыятычных вершаў Янкі Купалы 1918 г. і прымеркаваны да 110-годдзя выхаду яго першага зборніка «Жалейка». Партнёрам праекта стаў Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь.

Выставачны праект «Абуджаная жалейка» прадстаўляе пераломны час Першай сусветнай вайны і распаду магутных імперыяў,

пад час імпрэзы былі прадстаўленыя кнігі Мацуа Васэ, Хаіма Нахмана Баліка, Уільяма Батлера Ейтса, Георга Тракля, Сяргея Жадана, А. Разанава (серыя «Паэты планеты»).

23 лютага ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася выстаўка мастацкіх галаграмаў «Асвета. Спазнанне. Прагрэс». Сярод экспанатаў – атрыбутыка Вялікай Айчыннай вайны, хрысціянскія рэліквіі («Крыж Ефрасіні Полацкай», «Жыровіцкая ікона Божай Маці», «Дары вешчуноў», «Купяціц-

туры адкрылася выстаўка «Вобраз жанчыны ў фарфоры». Калекцыя Віктара Суворова аб'яднала фарфоравыя статуэткі заводаў Германіі, Расіі, Украіны, Латвіі і Беларусі, створаныя ў перыяд ад 1930-х гг. да нашых дзён. В. Суворай – член праўлення Беларускага рэспубліканскага грамадскага аб'яднання калекцыянераў. Больш за 40 гадоў прысвяціў калекцыянаванню латарэйных і дабрачынных квіткаў, каля 15 гадоў захапляецца фарфорам.

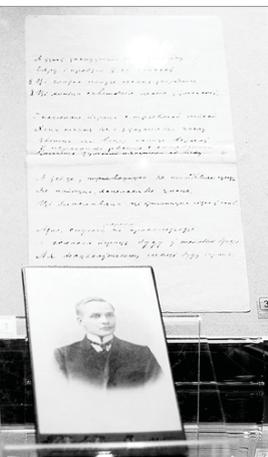
Фота Наталі КУПРЭВІЧ

калі многія народы Еўропы, у тым ліку і беларусы, агрымалі магчымасць сцвердзіць даўнюю мару пра дзяржаўнае адраджэнне.

На выстаўцы ўпершыню максімальна поўна прадстаўлены арыгіналы аўтографу грамадзянска-патрыятычных вершаў Янкі Купалы 1918 г. з фондаў музея. Гістарычны кантэкст, які абумовіў з'яўленне гэтых вершаў, узноўлены на падставе ўнікальных дакументаў з фондаў Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь: прадстаўлены факты тагачаснай рэчаіснасці – не толькі палітычнай, але сацыяльна-эканамічнай і культурнай, якія аб'ядноўвалі дзеячаў беларускага руху розных поглядаў.

Наведаць выстаўку можна да 16 красавіка 2018 года.

✓ **23 лютага ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча ў рамках праекта «Я кнігу маю» адбылася літаратурна-музычная імпрэза «Дзецікі планеты».** Цягам вечара можна было пачуць вершы і пераклады Алеся Разанава і Андрэя Хадановіча, пазнаёміцца з новымі перакладамі Лявона Баршчэўскага і Ігара Крэмса, паслухаць выступленне Алеся Дзянісавы (гурт «Dzieciuki»).

✓ **28 лютага ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася выстаўка «Суладдзе»**, на якой прадстаўлены графіка Уладзіміра Васюка і кераміка Тамары Васюк – усяго каля 100 працаў, створаных цягам апошніх гадоў. Аснова творчасці майстроў – тэма Бацькаўшчыны. Творы мастакоў прасякнутыя глыбокай павагай да культуры і традыцыяў беларускай зямлі.

Творы Т. Васюк – увасабленне прыродных стыхіяў зямлі і агню, яны захоўваюць выразны след жывога дотыку. Яе кераміка, наўмысна нягладкая і неаднародная паверхня якой скрэслена лініямі і штырхамі, у некагортай ступені графічная. У працах У. Васюка адчуваецца халаднаваты падых невымоўнага, магутнасць стыхіяў паветра і вады. Мастак стварае на плоскасці аркуша ілюзію аб'ёму, нібыта вылеплівае шматмерную прастору. Тамара і Уладзімір Васюкі – дзве іскравыя і самадзатковыя творчыя індывідуальнасці, аднак яны выдатна дапаўняюць адно аднаго.

Ад «КГ». **Да таго ж У. і Т. Васюкі – айтары Ганаровага знака Беларускага фонду культуры «Рупліўчы. Стваральніку».**

✓ **27 лютага ў Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай куль-**

✓ **1 сакавіка ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь пачала працаваць выстаўка графікі Сальвадора Далі «Боская камедыя».** На ёй прадстаўлены ілюстрацыі «Боскай камедыі», створаныя С. Далі да святкавання 700-годдзя Дантэ Аліг'еры. Першае выданне «Боскай камедыі» з ілюстрацыямі Далі ўбачыла свет у 1960 г. Творы менавіта гэтага выпуску з прыватнай італьянскай калекцыі Андрэа Панальці прадстаўленыя на выстаўцы.

Сэрцаў вечны метраном

75 гадоў ад пачатку Асвейскай трагедыі

15 лютага 1943 г. на тэрыторыі Асвейскага, Дрысенскага і Расонскага раёнаў фашысты пачалі карную антыпартызанскую аперацыю пад назвай «Winterzauber» («Зімоваыя чары»).

Мэтаю аперацыі было стварэнне нейтральнай зоны адчужэння шырынёю ў 40 кіламетраў без жыхароў і населеных пунктаў паміж Дрысай (цяпер Верхнядзвінск) на поўдні і горадам Зілуце (у Латвіі) на поўначы. Зона ахоплівала раён Асвея – Дрыса – Полацк – Расоны – Себеж. Кіраваў знішчэннем вёсак і людзей обергрупенфюрэр СС Фрыдрых Эжель. Аперацыя праходзіла так: вайсковыя часці і паліцэйскія займалі вёскі, расстрэльвалі ўсіх, хто выклікаў падазрэнне ў прыналежнасці да партызанаў (такімі лічыліся ўсе мужчыны ва ўзросце ад 15 да 50 гадоў). Знішчалі старых, якія не маглі пераадолець пад канвоем вылікі адлегласці; жанчынаў з дзецьмі накіроўвалі ў месцы «друга шлюзавання» – лагеры збору, фільтрацыі і адпраўкі на пры-

мусовыя работы ў Германію, альбо ў іншыя лагеры, бліжэйшым з якіх быў лагер смерці Саласпілс каля Рыгі. Усе населеныя пункты спальвалі. Усяго

Аўтар з М. Шутко

пад час карнай экспедыцыі ў лютым-сакавіку былі знішчаныя больш за 3900 жыхароў; 2725 чалавек вывезлі ў нямецкае рабства; больш за 2000 трапілі ў лагер смерці Саласпілс.

Пра росіцкую трагедыю Ірына Жарнасек напісала кнігу «Будзь воля Твая». Памяці нявінна загінулых прысвечаны і мае кнігі «Пасля вогненых вёсак...» (1980), «Браніслава» (1985), «Освейская трагедія: Книга народнай памяці» (1992, перавыданне – 2013).

Прапаную чытачам газеты некалькі сваіх вершаў і фотаздымкі, прысвечаныя трагедыі народа. На здымку кіеўляніна Змітра Чараднічэнка я слухаю ў в. Расіца (Верхнядзвінскі раён) расповед цудам апалавай жыхаркі М. Шутко. А як ратавалі сіратаў у латышскіх сем'ях, мне распаўядалі не толькі рыжанае, але і жыхары дзясяткаў паселішчаў па ўсёй Латвіі.

У Рызе на архіўных картках бачыў пазначанае імя своеасаблівага вязня – Антона, сына Франца, Бубалу, народжанага ўвосень 1942 г. Дзякуючы Божаму цуду я, народжаны на супрацьлеглым беразе Дзвіны, змог сустрэцца пасля вайны з аднагодкам, які цяпер вядомы краязнаўца, піша вершы. У адным з іх – расповед пра

*...спаленыя жыцці,
Зарэзаныя надзеі і каханні,
Дзе разам сем'і –*

*мацяры і дзеткі –
Ператворыліся ў гарачае вугалле,
Рассыпаліся попелам халодным,*

*А душы іх, барвянячы аблокі,
Да злога неба дымам узляцелі...*

Удзячны верхнядзвінцам і за тое, што маю званне ганаровага грамадзяніна Асвеі.

**Сяргей ПАНІЗЬНІК,
пісьменнік, грамадскі дзеяч,
кавалер латышскага Ордэна Трох Зорак**

Сяргей ПАНІЗЬНІК

Рэквіем па ахвярах Асвейскай трагедыі

(«Божа, вечны спакой дай ім»)

*Зверху – полымнае неба,
знізу – чорная зямля...
Ад жывіначак – аскепак:
прыгалосак немаўля.
На пажарышчах – ні дыху
у пустэльную лазу.
Ледавік абрушыў крыгу,
смерць – крыжацкую касу.
І не мружацца Асвеі
зацярпаныя веі,
і не вылюблена выя...
Шэрым воўкам*

*Доля веі.
Ну а Памяць, Праўда, Воля
паглынаюцца ў разлом.
...Будзіць гукі раўнаполля
сэрцаў вечны метраном,
далучыць да Праўды хлеба
Волю роднага жыцця...
Нам для Памяці і трэба:
а д у х о ў л е н а е н е б а,
у в а с к р о с л а я з я м л я.*

«МАШЭРАЎ Пётр Міронавіч [н. 13(26).02.1918, в. Шыркi Сенненскага пав. Магілёўскай губ. (Сенненскі р-н Віцебскай вобл.)], савецкі партыйны і дзяржаўны дзеяч, адзін з арганізатараў і кіраўнікоў камуністычнага падполля і партызанскага руху на Беларусі ў Вял. Айч. вайну, Герой Савецкага Саюза (1944), Герой Сацыялістычнай Працы (1978). Першы сакратар ЦК КП Беларусі. Скончыў Віцебскі пед. інстытут імя С.М. Кірава (1939). У 1939 – 41 выкладчык фізікі і матэматыкі ў Расонскай СШ Віцебскай вобл. У жн. 1941 М. стварыў і ўзначаліў Расонскае камуністычнае падполле. З крас. 1942 камандзір партыз. атрада імя Шчорса, які дзейнічаў у Расонскім, Дрысенскім, Асвейскім раёнах. З сак. 1943 камісар партызанскай брыгады імя К.К. Ракасоўскага ў Віцебскай і Вілейскай абл. У разгортванні барацьбы супраць акупантаў М. паказаў асабістую мужнасць і выдатныя здольнасці арганізатара і кіраўніка. Двойчы паранены».

«Беларуская савецкая энцыклапедыя»

не, калі мы паказалі, як ружы раскрываюцца на нашых вачах ад цяпла і святла прыбораў. Адбываўся неверагодны рух часу, тое, што можа адбыцца толькі ў сне, альбо толькі пры адмысловых рапідных здымках, адмысловай апаратурай.

Гэткі фокус не мог быць не адзначаны бутэлькай шампанскага, якую мы асушылі разам з сям'ёй Пятра Міронавіча за яго 60-годдзе.

Праўду сказала Наталля Машэрава ў інтэрв'ю на tut.by (што не чытаў – пачытайце): Пятра Міронавіча любілі людзі – простае людзі з усяго Савецкага Саюза, і вельмі любілі беларусы.

каля сябе і пачаў частваць. А потым распавеў.

У першыя ждні вайны гэтая жанчына хавала яго ў сваёй хаце ад фашыстаў. У яе падале камсамольцы арганізавалі і першы антыфашысцкі гурток. Слухалі і распаўсюджвалі зводкі «Савінфармбюро» з Масквы, хаваючы ў яе склепе радыёпрыёмнік. Яе ж называлі сваім анёлам-ахоўнікам.

Машэраў, частуючы сваю «мамку», пачаў дапытвацца, чаго ёй не хапае ў жыцці. «Усё ёсць, усё ёсць», – адказвала яна. Праўда, настойліваць Пятра Міронавіча зрабіла сваё, і старая ціха вымавіла: «Не хапае, Пеценька, шыферу на дах той хаты, дзе вы хаваліся. Бо там жа ў мяне «музей», а дах

худы, хата пакрытая старой гонтаю». На гэтую просьбу П. Машэраў засмяяўся і адказаў: «Вось чаго-чаго, а шыферу ў мяне няма. Не кірую я шыферам. Шыфер Вы, мамка, прасіце ў старшынні райвыканкама. Толькі ён і можа Вам яго вылісаць, калі, канечне, ліміт на шыфер не скончыўся».

Усе засмяяліся, бо зразу-мелі, што старшыння райвыканкама ў дошку разаб'ецца, але «ліміт» на шыфер з-пад зямлі дастане.

Яшчэ раз паўтару тое, што сказала Наталля Пятроўна на tut.by: ён быў тым, каго людзі любілі.

**Уладзімір ГІЕП,
старшыня Беларускага
фонду культуры**

Два эпізоды

Да 100-годдзя з дня нараджэння П.М. Машэрава

Эпізод першы: «Юбілей»

У свой дзень юбілейнага 60-годдзя Пётр Міронавіч, як заўсёды, быў на працы, і там яго віншавалі. Віншавалі і свае, і прыезджыя з усіх рэспублік тагачаснага Савецкага Саюза.

У маім кабінэце былога будынка ЦК КПБ на 4-м паверсе раздаўся тэлефонны званок па ўнутранай сувязі. Званіў памочнік П. Машэрава В. Крукаў. Ён папрасіў мяне як былога музейчыка, а цяпер інструктара аддзела культуры ЦК КПБ, пад'ехаць на дачу Машэрава ў Драздах і за кароткі час, пакулы Пётр Міронавіч яшчэ на працы, расставіць, развесіць, раскласці, як Крукаў вымавіў памузейнаму, «экспазіцыю» падарункаў.

Напроста было ў жылым памяшканні (ды і дача была не

гмахам – прыкладам сучасных драздоўскіх «дамкоў») размясціць усё тое, што надарылі першаму сакратару ЦК КП Беларусі. Запомнілася ў першую чаргу: нацыянальны каларыт падарункаў з саюзных рэспублік, нашыя беларускія вышиванкі, партрэт П. Машэрава пэндзля народнага мастака Беларусі Міхаіла Савіцкага і мора кветак – жывых, яшчэ нераскрытых ружаў, дастаўленых з розных краёў СССР (нагадваю: гэты быў люты 1978-га, калі і кветкавых магарынаў было яшчэ вельмі мала).

На сваю рызыку, каб захаваць усю гэтую прыгажосць, я запрасіў (яшчэ да вяртання адчыніліся дзверы, яна нежак са спіны падышла да Пятра Міронавіча, які сядзеў за сталом, і абняла яго. Ён узрадавана падняўся, абняў яе, пацалаваў і назваў «мамкай»). Пасадзіў

Эпізод другі: «Мамка»

Давялося мне суправаджаць П. Машэрава ў паездцы (на верталёце) з кінарэжысёрам Э. Клімавым па месцах былых баёў беларускіх партызанаў. Гэта адбывалася пад час маральнай падрыхтоўкі Э. Клімава да працы над фільмам «Ідзі і глядзі» (тады Э. Клімаў называў будучы фільм «Забіць Гітлера»).

Пасля шэрагу ўзлётаў-пасадак (Хатынь, ушацкі «Прарыў», «Курган дружбы» ў Верхнядзвінскім раёне) мы спыніліся на абеда ў Расонах. Абедаў быў заказаны ў памяшканні райвыканкама, і на ім прысутнічала акрамя нас з загадчыкам аддзела культуры ЦК КПБ А. Петраскевічам, верталётчыкаў і першага сакратара Віцебскага абкама КПБ С. Шабашова яшчэ адна асоба – зусім ужо старэнькая жанчына. Але з'явілася яна трохі са спазненнем: адчыніліся дзверы, яна нежак са спіны падышла да Пятра Міронавіча, які сядзеў за сталом, і абняла яго. Ён узрадавана падняўся, абняў яе, пацалаваў і назваў «мамкай». Пасадзіў

П. Машэраў ўручае ордэн Леніна і Залатую Зорку Героя Сацыялістычнай Працы вядомаму беларускаму фізіку Б. Сямёнаву (1975 г.)

Пасля кажнае спрэчкі і сутычкі ўсё шчыльней і шчыльней рабіліся шэрагі ўсіх тых, хто запраўды кахаў свой народ і край і хто шчыра жадаў пшчасся для нашае Вацькаўшчыны.

Сэкцыі і Камісіі на Кангрэсе

Каб наладзіць прадукцыйную працу, Кангрэс пабіўся на шэраг сэкцыяў і камісіяў, якія распрацоўвалі паасобныя комплексы пытанняў.

Былі на Кангрэсе ўтвораны гэтыя сэкцыі: 1) Сэкцыя Дзяржаўнага Будаўніцтва Беларусі, 2) Сэкцыя Аграрная, 3) Сэкцыя Асветы і Культуры, 4) Сэкцыя Вайсковая, 5) Сэкцыя Фінансавая, 6) Сэкцыя Майсцовых Самаўрадаў, 7) Сэкцыя Краёвае Гаспадаркі, 8) Сэкцыя Работніцкага Законадаўства і Агульнага Права, 9) Сэкцыя Народнага Здраоўя, 10) Сэкцыя Сацыяльнае Апекі, 11) Сэкцыя Рэвакуацыі Ушэкачоў і 12) Сэкцыя Адбудовы Краю. [...]

Фракцыі Кангрэса

[...] Фракцыяў на Кангрэсе было тры: 1) Фракцыя Беларускай Сацыялістычнай Грамады, 2) Фракцыя безпартыйных, 3) Фракцыя Левага Цячэньня.

Фракцыі ствараліся з сяброў паасобных палітычных партыяў. Найва-

лы кіруючы орган, які меў назву – Рада Старшыняў І Усебеларускага Кангрэсу.

Аднак ня толькі вышэй пералічаныя, кіраўніча парадкуючыя, унутраннія функцыі на Кангрэсу выконвала Рада Старшыняў І Усебеларускага Кангрэсу. Функцыі і правы ейныя ад самага Першага дня Кангрэсу аказаліся куды больш шырайшымі і магутнымі агульнанацыянальнымі характарам. Рада Старшыняў І Усебеларускага Кангрэсу адразу ж пасля свайго стварэння фактычна зрабілася рэпрэзэнтацыйна ўстаноўва для ўсяго беларускага народу. Сталася гэта таму, што Вялікая Беларуска Рада, склікаўшы і адчыніўшы І Усебеларускі Кангрэс, склала яму ня толькі справядліва з свае працы, але склала на Кангрэсе і свае паўнамоцтвы. Тады Кангрэс упайнаважыў Раду Кангрэсу заступіць Вялікую Раду да часу стварэння новае формы прадстаўніцтва. Дык Рада Старшыняў ужо пад час працы Кангрэсу паступова пераняла на сябе ўсю працу Вялікае Беларускае Рады і фактычна сталася Дзяржаўнай Радай Беларусі.

Пасля раптоўнага спынення працы Кангрэсу, Рада Старшыняў асталася ўжо гатовым і адзіна правадзейным апаратам, які ўзяў на сябе выкананне волі Кангрэсу.

Хто ж уваходзіў у Раду Старшыняў І-га Усебеларускага Кангрэсу? У Раду

устанавіў на Беларусі ў форме народнае рэспублікі і што ўладу ў Краю ён перадаў сваёй краёвай уладзе, якую выдзяліў з свайго складу.

Рэзалюцыя гэтая была прынятая І Усебеларускім Кангрэсам 17 снежня на вярчэрнім пленарным сходзе Кангрэсу. Прынятая яна была аграмадна большасцяю дэлегатаў, якія за два тыдні працы Кангрэсу ўжо канчаткова пераканаліся ў справядлівасці і неабходнай патрэбнасці гэтага гістарычнага кроку. З гэтага моманту Беларусь зноў сталася аб'яднанаю нацыянальна дзяржаваю, а беларускі народ зноў стаўся дзяржаўнаю нацыяй. Першы этап нацыянальна-усведамляючай працы скончыўся. Пачаўся этап тварэння новае Беларускае Дзяржавы. На гэтым жа сходзе Кангрэс ухваліў, што Беларуска Краёвая ўлада будзе мець безасярэднія зносіны з цэнтральнымі рэвалюцыйнымі ўладамі ў Пецярбургу, памянаючы гэтак званы большавіцкі «Областны Комитет Западной Области», і што Беларускі Урад павінен зараз жа пасля свайго прадстаўніцтва да суседніх урадаў і на мірную канферэнцыю у Барсэўцыце, а таксама прыступіць к далейшым і рашучым крокам у справе фарманьня свайго беларускага нацыянальнага войска.

(*Паводле зборніка «История Беларуси в документах и материалах», аўтары: ўкладальнікі Ігар Кузняцоў, Вялічын Мазец, Мінск, 2000*)

Першы Усебеларускі Кангрэс

Паводле ўспамінаў Канстанціна Езавітава

(Заканчэнне. Пачатак у № 7)

Нацыянальная кансалідацыя сілаў

Калі высветлілася, што ідэю склікання роўналежнага кангрэсу ў Магілёве здзейсніць ня ўдаецца і што ўсе дэлегаты накіроўваюцца ў Менск, большавіцкі «Областны Комитет Западной Области» надумаўся паспрабаваць выклікаць раскол на Кангрэсе ў Менску. З гэтай мэтай ён паслаў «прывітаць» Кангрэс аднаго з сваіх камісараў-латышоў, які ў даўжэзнай прамове спрабаваў «разагітаваць» беларускіх дэлегатаў. Кангрэс скупаў прамойцу ўважліва, але ўвесь час паасобныя дэлегаты засыпалі яго пытаннямі, якія выразна выяўлялі ўсю безпадстаўнасць і ману большавіцкіх праграмавых абяцанняў у адносінах да беларускага народу і нацыянальнага руху.

Знервованы прамойца нарэшце ня вытрымаў і выявіў свой запраўдны твар і адношаньне да беларусаў, зьявілася абазваўшы беларускіх сяцяг, які вісеў ля трыбуны прамойцаў.

Уся зала ўскочыла на ногі, пачуўшы абразлівае слова. Да прамойцы кінулася цэлая грамада вайскоўцаў. Ён быў бы забіты на меісцы, калі б да трыбуны не падбег з прэзідыюму генэрал Аляксееўскі, які ўрачыста пачалаў беларускі сьцяг і папрасіў дэлегатаў Кангрэсу не зьявляваць свой Першы Усенародны Сход праліццём крыві.

Напалоханы Камісар, атрымаўшы ўсю пару апляхуаў і пазбаўлены зброі, праз кулісы і бакавы выхад быў выведзены вон з тэатру і адшучаны.

Грубая большавіцкая спроба падаць на псыхіку дэлегатаў ня толькі не ўдалася, але яшчэ больш сцэментавала і скансалідавала Кангрэс.

Не ўдаліся і ўсякія далейшыя, больш хітрайшыя і прыгнейшыя спробы ўнесці раскол у працу ўсяго пленуму Кангрэсу і ў працу паасобных ягоных сэкцыяў і камісіяў.

лікай фракцыяй была фракцыя Беларускай Сацыялістычнай Грамады. [...]

Рада Старшыняў І Усебеларускага Кангрэсу

Кожная фракцыя, сэкцыя і камісія мелі свой прэзідыюм у складзе трох асобаў: старшыні, ягонага заступніка і сакратара. Усе гэтыя прэзідыюмы, разам з Прэзідыюмам Кангрэсу, зырабіліся на асобныя нарады, каб найлепей упляноўваць працу пленуму Кангрэсу, а таксама і працу сэкцыяў і камісіяў. Аб'яднаныя прэзідыюмы фракцыяў, сэкцыяў і камісіяў разам з прэзідыюмам Кангрэсу складалі ста-

Старшыняў уваходзіла ўсяго 105 сяброў-старшыняў. Кожная фракцыя, сэкцыя і камісія мелі свой прэзідыюм. [...]

Гэтак утварыўся той Беларускі Прэдыярыянт, які ў наступныя месяцы адыйграў гэткую вялікую ролю ў беларускім нацыянальна-дзяржаўным жыцці.

Рэзалюцыі і матэрыялы І Усебеларускага Кангрэсу

[...] Самым важным для нас было тое, што І Усебеларускі Кангрэс ясна і рашуча стануў на грунт стварэння свайей уласнай беларускай дзяржаўнасці, што гэтую дзяржаўнасць ён

Савецкія газеты пра разгон Усебеларускага з'езда

По распоряжению Совета Народных Комиссаров распущен «белорусский съезд». Основной мотив – желание «белорусского съезда» создать в крае сепаратно-параллельную националистическую власть и неподчинение существующей власти Советов. Делегатам съезда предложено в течение 24 час. выехать на свои места. В течение съезда руководители его действовали сепаратно и не стремились найти общий контакт с существующей советской властью.

«Советская Правда», № 15, 19 снежня 1917 г.

Белорусские национальные организации («Рада» и «Громада») со времени Октябрьской революции приступили к созданию и укреплению чисто националистического движения в среде белорусского местного населения. Потерпевшие поражение в своей открытой политической деятельности буржуазные и соглашательские социалистические партии решили использовать в своих интересах национальные движения, включая в их программу свои лозунги и увлекая трудовые массы с пути социально-экономической классовой борьбы на путь борьбы за «общенародные» националистические интересы. [...]

На этот скользкий путь стали и соглашательские белорусские социалистические группы. На этот путь стал «белорусский съезд», созданный на 4 декабря с. г., а также съезд, созданный на 15 декабря.

Приступая к созыву съезда на 15 декабря с. г., представители белорусских организаций обратились за

содействием к комиссару по национальным вопросам тов. Сталину. Не возражая против созыва означенного съезда, тов. Сталин поставил необходимым условием созыва его соглашение по этому вопросу с местными советскими организациями. Организаторы съезда этого условия не выполнили и созвали съезд совершенно самостоятельно. В созыве съезда принимали деятельное участие также и представители правозащитных организаций, вызвавшие известных им лиц в качестве делегатов с мест. То же самое проделывали и представители чисто буржуазных элементов, благодаря чему он стал на точку зрения предпостановления общенациональных задач всех классов, задачам классовой борьбы, провозглашенным рабоче-крестьянской революцией. [...]

Усмаатривая в таком решении съезда явный и открытый поход против Советской власти под влиянием контрреволюционных кадетов и соглашательских организаций, принимая во внимание, что такое решение и всякая попытка проведения его в жизнь может нанести ущерб делу революции на Западном фронте, Совет Народных Комиссаров Западной обл. и фронта постановил:

Так называемый «белорусский съезд» объявить распущенным и принять меры к ликвидации вновь возникающей контрреволюционной авантюры выступивших под маской белорусских националистов, кадетов, соглашателей [...].

«Советская Правда», № 17, 21 снежня 1917 г.

З пратакола Усебеларускага з'езда

17 (30) снежня 1917 г.

...Усебеларускі з'езд, які сабраўся ў Мінску-Беларускім, абмеркаваўшы цяжкае становішча краіны і Беларусі, замацоўваючы свае права на самавызначэнне, заявляе Расійскай рэвалюцыяй, і падвярджаючы дэмакратычны рэспубліканскі лад у межах Беларускай зямлі дзеля ахавання цэласнасці Беларусі ў складзе Расійскай федэратыўнай дэмакратычнай рэспублікі, пастанавіў вылучыць са свайго Савета орган краёвай улады ў асобе Усебеларускага Савета Сялянскіх, Салдацкіх і Рабочых дэпутатаў, якому ўручыць кіраванне Беларускаю ажд да склікання Беларускага Устаноўчага Сходу.

(*Паводле кнігі Аляксея Вішнеўскага і Язэпа Юхо «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў документах і матэрыялах». Мінск, 2003*)

Жыццё ў дзесяці тамах

Пералік званняў, рэгаліяў, пасадаў, літаратуразнаўчых працаў і літаратурных твораў народнага пісьменніка Беларусі Івана Навуменкі зойме не адну старонку друкаванага тэксту. Спіс усіх, хто працаваў, меў тасункі ці знаёмства з Іванам Якаўлевічам, таксама незлічоны. Таму ў інфармацыйна-выставачнай зале Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, дзе 15 лютага адбылася прэзентацыя збору твораў І. Навуменкі і кнігі ўспамінаў пра яго, не было вольных месцаў. Імпрэза доўжылася больш за тры гадзіны, але нават не ўсе ахвочыя змоглі выказацца. Мерапрыемства было прымержаванае да 93-га дня нараджэння пісьменніка.

Распавесці аб працы над выданнямі і падзяліцца ўспамінамі пра сустрэчы з І. Навуменкам прыйшлі навукоўцы Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, якія працавалі над выданнем 10-томнага збору твораў, стваральнікі кнігі «Летуценнасць і вялікія здзяйсненні: успаміны пра Івана Якаўлевіча Навуменку», кі-

раўнікі выдавецкага дома «Беларуская навука» і выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Прэзентацыя двух згада-ных выданняў – апошняя з плана мерапрыемстваў па ўвекавечванні памяці І. Навуменкі, прынятая 15 жніўня 2008 г. пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь № 1171. Цяпер план цалкам ажыццёлены: імя пісьменніка нададзена Васілевіцкай гарадской бібліятэцы і вуліцы ў Мінску, Белпошта выпусціла памятную марку і канверт.

Выданне збору твораў пісьменніка было самай складанай і працаёмкай справай. 1-ы том выйшаў у 2012 г., апошні 8-ы, 9-ы і 10-ы тамы – у 2017 г. Тады ж «Беларуская навука» выпусціла кнігу ўспамінаў пра І. Навуменку, выданне дапоўненае спісам мастацкіх і навуковых публікацый І. Навуменкі, спісам публікацый пра яго творчасць і дзейнасць.

Шмат намаганняў прыклалі даследчыкі, каб пра-сачыць, як удасканаліваў пісьменнік свае творы. Над кожным з іх І. Навуменка пра-цаваў бадай што ўсё жыццё. Каб вызначыць канчатковы варыянт твора для друку, укладальнікі збору дэталёва вывучалі і параўноўвалі рукапісы, машынапісы, першае і наступныя выданні. Шмат да-памаглі ў гэтым рэдактары выдавецтва «Мастацкая лі-таратура».

Апошні, 10-ы, том быў са-мым складаным. У яго ўвай-шлі адзіна напісаная цалкам п'еса, інтэрв'ю, анкетны, вод-гукі на дысертацыі, успаміны і дзённікавыя запісы, лісты, вершы. Гэтыя матэрыялы былі знойдзеныя ў сямейных архівах сваякоў пісьменніка, Цэнтральнай навуковай біб-ліятэцы імя Якуба Коласа, Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры і ў Ра-чыцкай раённай біблія-тэцы.

Валерыя Навуменка

Алесь Лапата-Загорскі

Алесь Лапата-Загорскі, укладальнік 2-га і 6-га тамоў, паведаміў пра знойдзеныя ў архівах творы пісьменніка, якія раней не друкаваліся. Удкладальніц апісанні дарог, якімі хадзілі героі твораў Навуменкі, дапамагла пездка ў Карэлію.

Апошні, 10-ы, том быў са-мым складаным. У яго ўвай-шлі адзіна напісаная цалкам п'еса, інтэрв'ю, анкетны, вод-гукі на дысертацыі, успаміны і дзённікавыя запісы, лісты, вершы. Гэтыя матэрыялы былі знойдзеныя ў сямейных архівах сваякоў пісьменніка, Цэнтральнай навуковай біб-ліятэцы імя Якуба Коласа, Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры і ў Ра-чыцкай раённай біблія-тэцы.

Уражаннямі ад сустрэчаў з І. Навуменкам падзяліліся Раіса Баравікова, Аляксандр Лакотка, Анатоль Варцінскі, Ігар Валатоўскі, Іван Ліштван. Выступілі таксама дачка пісьменніка Валерыя Іванаўна, Іван Саверчанка, Аляксандр Лукашанец ды іншыя.

Пад час сустрэчы была раз-горнутая вялікая кніжная вы-стаўка «Праўдзівасць і мас-тацтва слова Івана Навумен-кі – даследчыка і пісьмен-ніка», дзе прадстаўленыя пер-шыя публікацыі, сучасныя перавыданні, літаратурна-крытычныя артыкулы і кнігі, раманы, апавяданні, апвес-ці, пераклады твораў, літарату-ра аб жыцці і дзейнасці твор-цы.

Намалі КУПРЭВІЧ
Фота аўтара

Аляксандр Лакотка, Аляксандр Груша, Іван Саверчанка

У нашых суседзях

100 вогнішчаў Незалежнасці

Пачатак 1990-х гадоў адзначаны так званым парадом суверэнітэтаў, калі аб дзяржаўнай незалежнасці абвясцілі на-цыянальныя рэспублікі СССР. Падобнае было і ў 1918 – 1919 гадах. Тады пасля рэвалюцыйных пераўтварэнняў на тэры-торыі Расійскай імперыі аб волі ства-раць свае дзяржавы заявілі многія нацыі. Па-рознаму складаліся лёсы новых дзяржаваў. І вось прыйшоў час святкавання 100-годдзя тых падзеяў. Пастараемся распавесці нашым чыта-чам пра ўрачыстасці ў нашых сусе-дзях.

Сёння завітаем у старажытную Вільню, сённяшняю сталіцу Літоўскай Рэспублікі горад Вільнюс. Нагадаем, што 16 лютага 1918 года прадстаўнікі літоўскага народа – «Савета Літвы»

(Літоўскай Тарыбы) – абвясцілі аб ства-рэнні Літоўскай Рэспублікі.

Вільня адзначыла юбілей з разма-хам. 100 вогнішчаў уздоўж галоўнага праспекта сталіцы – праспекта Гедзі-міна, шэраг светлавых інсталляцый і на-ват невялікая вандроўка ў часе – гэта толькі частка падрыхтаванага да свята.

Асноўныя мерапрыемствы да ста-годдзя дзяржавы прайшлі 16 лютага, калі быў падпісаны Акт незалежнасці Літвы.

Святочная сімволіка была ва ўсіх частках Вільні: з вокнаў былі вывеша-ныя сцягі розных памераў, гарадскія масты і будынкі дзякуючы светлавым інсталляцыям набылі колеры нацыяналь-нага сцяга – жоўты, зялёны, чырвоны.

Былі і своеасаблівыя забавы для жыхароў і гасцей сталіцы. Усім прапа-

навалі перанесіся ў 1918 год. У тагачасным стылі былі аздобленыя вуліцы Старога горада, рэстараннае меню прапаноўвала спецыяльныя пачастункі пачатку XX стагоддзя.

Што да самога Акта аб незалеж-насці, то арыгінал быў адшуканы толькі ў 2017 годзе, якраз напярэдадні свят-кавання ягонага падпісання. Цяпер ён выставлены ў Доме сігнатару ў Вільні.

Апроч асноўных пятнічных мерапры-емстваў святкаванні будучь доўжыцца

цягам усяго года. Яшчэ адным знач-ным мерапрыемствам стане Свята літоўскай песні і літоўскага танца, што пройдзе з 1 па 6 ліпеня. Свята значнае настолькі, што ўключанае ЮНЕСКА ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спад-чыны. Літва асабліва ганарыцца сваімі дасягненнямі: традыцыйнымі песнямі, танцамі і легендамі, што маюць як куль-турнае, гэтак і гістарычнае значэнне.

Паводле інфармацыйнага агенцтва «EZERIN.COM»

Некалькі фактаў пра падпісанне Акта незалежнасці Літвы

Падпісанне адбылося пад кантролем Германскай імперыі, якая заняла тэры-торыю Літвы пад час Першай сусветнай вайны. Акт быў надрукаваны ў газеце «Lietuvos aidas». Наклад гэтага нумара нямецкія ўлады канфіскавалі, а друкарню Марціна Кухты, дзе дакумент быў аддрукаваны асобным аркушам, закрылі. На-пачатку нямецкія ўлады не прызнавалі незалежнасць маладой рэспублікі, толькі 23 сакавіка імператарам Вільгельмам II было прынятае станоўчае рашэнне.

Акт быў падпісаны ў Вільні на вул. Пілес, 26 (цяпер гэта Дом сігнатару). Яго падпісалі 20 чалавек. Двое з іх – Антанас Сметана і Аляксандрас Стульгінскіс – пазней былі прэзідэнтамі Літвы (першы ў 1919 годзе, другі – у 1922-м).

Прыкладна 60 асобнікаў газеты «Lietuvos aidas» удалася захаваць аднаму з сігнатару Пятрасу Клімасу. Арыгінал Акта незалежнасці Літвы быў надзейна схаваны. Знойдзены ў ФРГ, у архіве Міністэрства ўнутраных справах.

Георгиеўскія кавалеры Міншчыны: біяграфічны летапіс

Поўныя Георгіеўскія кавалеры

Дземідовіч Рыгор Васільевіч

Нарадзіўся ў 1893 г. Месяца нараджэння: Мінская губ., Ігуменскі пав., Магілёўская вол., в. Замосце (Мінская вобл., Уздзенскі р-н, Нёманскі с/с, в. Замосце; у першакрыніцы па-руску памылкова – Замосье).

Навучаўся ў мастацкай школе пры Кіева-Пячэрскай лаўры і ў Пецярбургскай акадэміі мастацтваў.

Прызваны на вайсковую службу ў 1915 г. Удзельнік Першай сусветнай вайны, ўзнагароджаны пяццю Георгіеўскімі крыжамі і чатырма Георгіеўскімі медалямі «За храбрасць».

Рыгор Дземідовіч

Удзельнік грамадзянскай вайны: у 1918 – 1921 г. служыў у Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі. Па ілжывым абвінавачванні двойчы арыштоўваўся і быў прысуджаны да знявольнення ў турме (1925 – 1928, 1945 – 1950).

У саветскі час скончыў будаўнічы тэхнікум ва ўкраінскім горадзе Запарожжа. Працягнуў час жыў у Асіповічах, раённым цэнтры Магілёўскай вобл.

Памёр у 1967 г. Пасмяротна рэабілітаваны ў 1997 г.

Па матэрыялах даследаванняў магілёўскага краязнаўцы А. Барысенкі і біяграфічнага артыкула (аўтар – Л. Дземідовіч) у 5 т. энцыклапедыі «Рэгіоны Беларусі: Мінская вобласць» (УЗ-х кн. Кн. 1. А-З).

Ждановіч Ібрагім Якубавіч (у дакументах – Якаўлевіч)

Нарадзіўся ў 1888 г. Месяца нараджэння: Мінская губ., Слуцкі пав., м. Клецк (Мінская вобл., г. Клецк).

Беларускі татарын. З сям'і імама. Прызваны на вайсковую службу ў 1911 г. Удзельнік Першай сусветнай вайны. У 1915 г. – яфрэйтар 302-га пяхотнага Суражскага палка. Пазней – малодшы, затым старшы ўнтар-афіцэр. Вызначыўся ў час баёў пад Вільняй. Разам з

ўзнагародамі воіну давалі адпачынак, і кожны раз ён дакладна ў тэрмін вяртаўся на фронт. І

Ібрагім Ждановіч

ўсю вайну прайшоў з адным кулямётам.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 1-й – 4-й ступеняў; 4 Георгіеўскія медалі «За храбрасць».

Георгіеўскім крыжам 4-й ступені ўзнагароджаны за выдатныя подзвігі мужнасці і самаадданасці ў баях супраць ворага.

Георгіеўскі крыж 1-й ступені атрымаў пры фарсіраванні ракі каля Вільні. На світанні І. Ждановіч і яшчэ адзін салдат узялі кулямёт і на чоўне пераплылі на тэрыторыю ворага. Па сігнале са свайго берага кулямётчыкі адкрылі агонь і выклікалі сапраўдны перапалох у варажым стане. Немцы кінулі адступіць, а рускія войскі без страўа фарсіравалі раку.

У час кастрычніцкіх падзеяў 1917 г. знаходзіўся ў Кіеве. Там новыя ўлады адабралі ў героя ўсе яго ўзнагароды.

У 1918 г. вярнуўся ў Клецк, які з 1921 г. знаходзіўся ў складзе Навагрудскага ваява. Польшчы. У пошуках лепшай долі ў 1929 г. вухаў на заробкі ў Аргенціну, дзе зведваў беспрацоўе і рэпрэсіі з боку тамтэйшых уладаў. У 1938 г. вярнуўся дадому.

Памёр 23 верасня 1943 г. Па архіўных дадзеных і матэрыялах біяграфічных артыкулаў у «Энцыклапедыі гісторыі Беларусі» і ў кнізе «Памяць» Клецкага р-на.

Кавалеры чатырох Георгіеўскіх крыжоў

Берман Іосіф Борухавіч

Нарадзіўся ў 1891 г. Месяца нараджэння ўказваецца прыблізна: каля сучаснага Валожа на Мінскай вобл.

Служыў артылерыстам у Расійскай імператарскай арміі. Удзельнік Першай сусветнай вайны. Затым – у Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі. У гады грамадзянскай вайны змагаўся ў радах 1-й Коннай арміі. Пасля звалнення ў запас у

1920-х гг. пасяліўся ў Мінску. Скончыў будаўнічы тэхнікум, затым політэхнічны інстытут, атрымаў дыплом інжынера-будаўніка. Працаваў у навукова-праектных інстытутах «Белдзяржпраект» і «Белпрампраект», прапанаваў графічны метады распрацоўкі будаўнічых фермаў.

Загінуў у мінскім гета ў 1943 г. Па дадзеных артыкула Ю. Бажанова ў «Ваеннай энцыклапедыі Беларусі».

Богдан Іван Міхайлавіч

Нарадзіўся ў 1888 г. Месяца нараджэння: Мінская губ., Барысаўскі пав., Глівінская вол., в. Вялікая Ухалода (Мінская вобл., Барысаўскі р-н, Мётчанскі с/с, в. Вялікая Ухалода).

З 14 гадоў працаваў ганчаром у Барысаве. Прызваны на вайсковую службу ў 1908 г. Скончыў палкавую школу малодшых камандзіраў. Удзельнік Першай сусветнай вайны. У 1914 г. – падпрапаршчык 246-га пяхотнага Бахчысарайскага палка. За баявыя адзнакі яму быў нададзены чын пра-

Іван Богдан

паршчыка са старшынствам з 22 кастрычніка 1915 г.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 1-й – 4-й ступеняў; Георгіеўскія медалі 3-й і 4-й ступеняў.

Георгіеўскі крыж 2-й ступені падараваны Гасударом Імператарам і раздадзены вялікім князем Георгіем Міхайлавічам у дзень гадавіны бягучай вайны.

Пасля лютаўскай рэвалюцыі далучыўся да большавікоў, вёў агітацыю сярод салдатаў, працаваў у армейскіх выбарных органах. У 1918 г. накіраваны ў Барысаўскі пав. для мабілізацыі мірнага насельніцтва ў Рабоча-Сялянскую Чырвоную Армію, узначальваў валасны ваенкамат.

У 1920 г. вярнуўся да ганчарскай прафесіі. У 1930-я гг. працаваў на кераміка-посудна-вае прадпрыемстве ў Барысаве. Яго вырабы дэманстраваліся на выстаўках у Маскве. Ахвотна вучыў свайму майстэрству моладзь. У гады Вялікай Айчыннай вайны вярнуўся ў родную вёску, за дапамогу партызанам арыштоўваўся акупантамі. Пасля вайны праца-

ваў у мясцовым калгасе імя І.В. Сталіна.

Памёр у 1972 г.

Богдан Сцяпан Пятровіч

Нарадзіўся ў 1880 г. Месяца нараджэння: Мінская губ., Слуцкі пав., Чапліцкая вол., в. Рачкавічы (Мінская вобл., Слуцкі р-н, в. Рачкавічы – цэнтр Рачкавіцкага с/с).

Служыў радавым у 99-м пяхотным Івангародскім палку, застаўся на звыштэрміновую службу. У 1914 г. скончыў школу падпрапаршчыкаў і 14 снежня таго ж года атрымаў чын падпрапаршчыка. Камандаваў узводам.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 1-й – 4-й ступеняў.

Георгіеўскім крыжам 1-й ступені ўзнагароджаны за бой каля мястэчка Сморгонь 7 (20) верасня 1915 г.

Памёр 10 студзеня 1964 г.

Бондар Хрысанф Рыгоравіч

Нарадзіўся ў 1889 г. Месяца нараджэння: Мінская губ., Ігуменскі пав., Магілёўская вол., в. Касцяшы (Мінская вобл., Уздзенскі р-н, Нёманскі с/с, в. Касцяшы).

З сялянцаў. Скончыў народнае вучылішча ў м. Магільня. Займаўся сельскай гаспадаркай. Прызваны на вайсковую службу ў 1910 г. і залічаны на Балтыйскі флот. Прайшоў у Крашатаце курс Артылерыйскай школы камендэраў на браняносцы «Імператар Аляксандр II». У 1911 г. залічаны камендэрам (унтар-афіцэрам карабельнай артылерыі) на браняносны крэйсер «Рурык». Праз два гады пераведзены ў ахову Яго Імператарскай Вялікасці на пасыльны карабель «Дазорны». З пачаткам Першай сусветнай вайны добраахвотнікам уступіў у атрад Балтыйскага флота (2-й Балтыйскі флоціц экіпаж) пры Каўказскай туземнай коннай дывізіі. Служыў ва ўзводзе з двума кулямётамі пры Дагестанскім конным палку. Вызначыўся ў баях на адваяванай Аўстрыйскай арміяй тэрыторыі Аўстра-Венгерскай імперыі – у Карпатах і Галіцыі. За баявыя адзнакі яму быў нададзены чын старшага камендэра, а затым камандуктара (адпавядаў чыну падпрапаршчыка; ён жа – памочнік афіцэра-спецыяліста на караблі).

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 1-й – 4-й ступеняў; медалі.

Вось што расказваў герой пра баявыя эпізоды, за якія ім былі атрыманы Георгіеўскія крыжы. Успаміны ўзятыя са зборніка «Герой і троефія Велікай Народнай вайны» (вып. 2, 1916 г.), змешчаны на сайце «Награды Імператарскай Расіі: 1702 – 1917» і прыводзяцца на мове арыгінала.

«...29-го мая 1915 года мы стояли под деревянной Жижавой на берегу р. Днестра. Ночью было обнаружено на противоположном берегу реки присутствие неприятеля, который к утру начал переправу. Я был с одним пулемётом и, видя наступление австрийцев, самостоятельно распорядился открыть огонь. Однако, одного пулемёта оказалось мало, чтобы предупредить намерение противника и пытаться задержать его переправу. Быстро взвесив положение дел, я тотчас же дал знать команде

Хрысанф Бондар

нашего другого пулемёта, который немедленно прибыл ко мне и сразу же открыл огонь. Но два пулемёта против массы врагов оказались бессильны, несмотря на их непрерывную работу. Пришлось уведомить и другие части о переправе неприятеля через реку на наш берег. Австрийцы все время осыпали нас артиллерийским, пулемётным и ружейным огнём, но мы, не смущаясь этим обстоятельством, не прекращали стрельбы из пулемётов, способствуя этим задержке неприятеля, пока не получили приказание отступить, что выполнили под натиском преследовавшего противника без потерь в личном составе. За это дело я был награждён Георгиевским крестом 1-й степени, а 4-го августа того же года произведен в артиллерийские кондукторы».

Далейшы лёс не высветлены.

Варвашэня Якаў Восіпавіч (ці Іосіфавіч)

Нарадзіўся ў 1882 г. Месяца нараджэння: Мінская губ., Слуцкі пав., Быстрыцкая вол. (у першакрыніцы па-руску памылкова: Бысорицкая волость; Мінская вобл., Капыльскі р-н, в. Быстрыца).

Прызваны на вайсковую службу ў 1904 г. Удзельнік Першай сусветнай вайны: падпрапаршчык 5-й роты 195-га пяхотнага Аравайскага палка. У далейшым скончыў школу прапаршчыкаў. У студзені 1917 г. – прапаршчык, камандзір нестравай роты.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 1-й – 4-й ступеняў.

Далейшы лёс не высветлены.
Канстанцін ГАЙДУКОВ,
Барыс МАЦВЕЎ, г. Віцебск
(Працяг будзе)

Кіраўнікі дыпмісіяў Вялікабрытаніі, Румыніі і Ізраіля прачыталі вершы беларускіх класікаў да Дня роднай мовы

Кіраўнікі дыпламатычных місіяў Вялікабрытаніі, Румыніі і Ізраіля ў Беларусі падтрымалі паэтычны флэшмоб і прачыталі вядомыя вершы беларускіх класікаў. Дыпламаты выбралі творы Якуба Коласа і Пімена Панчанкі, а прэзентацыя відэаролікаў адбылася ў Дзень роднай мовы. Раней да флэшмоба ў рамках праекта «Чытаем па-беларуску з velcom» далучыліся іх калегі з іншых замежных місіяў і таксама прачыталі беларускія творы.

Па прызнанні дыпламатаў, праект «Чытаем па-беларуску з velcom» важны для папулярызацыі беларускай культуры, неад'емная частка якой – нацыянальная мова. А вершы – гэта ўніверсальная форма, здольная каратка і арганічна раскрыць змест, перадаць настрой, намалюваць характар і выказаць пачуцці. Таму кожны з паслоў абраў твор, які ярка

дэманструе паэтычнасць беларускай мовы.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Румыніі, спадар В'яярэл Машану, прачытаў верш Якуба Коласа «Надыход зімы», які адлюстроўвае эмоцыі, уласцівыя для гэтай пары года.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Дзяржавы Ізраіль Алан Шогам абраў іншы твор Якуба Коласа – «Многа слаўных куточкаў...». Дыпламат таксама пераўвёў паэтычны радкі на родную мову. Так вершы беларускага класіка прагучалі і на іўрыце.

Спадарыня Фіёна Гіб, кіраўнік пасольства Злучанага Каралеўства Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі, прачытала верш Пімена Панчанкі «Мала сказаць: ненавіджу...».

На пачатку зімы вершы беларускіх аўтараў ужо прачыталі прадстаўнікі дыпмісіяў Швецыі, Славакіі, Чэхіі, Фінляндыі,

Кыргыстана, Італіі, ЗША, Рэспублікі Карэя і Украіны. Таксама да праекта далучыліся студэнты ўсіх факультэтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, якія запісалі відэа з чытаннем беларускіх твораў.

Паэтычны флэшмоб праводзіцца ў падтрымку рэспубліканскага конкурсу юных чытальнікаў сяродвучняў 718 класаў «Чытаем па-беларуску з velcom». Удзельнікі конкурсу з усёй Беларусі даслалі на конкурс 2048 відэа з чытаннем твораў са школьнай праграмы па беларускай літаратуры. З лютага па красавік праходзіць рэгіянальныя фіналы конкурсу, на якіх пераможцы першага этапу выступаюць перад журы ўжывую. Рэспубліканскі фінал конкурсу адбудзецца сёлета ўмаі.

У тэатры «Зьніч»

5 сакавіка маленькіх глядачоў чакаюць на ляльным мана-спектаклі «Дзівосныя авантуры паноў Кубліцкага ды Залцкага» Пятра Васючанкі і Сяргея Кавалёва. Выканаўца Вячаслаў Шакалідо раскажа казку пра прыгоды двух паноў, якія нічога не хацелі рабіць, толькі елі ды пілі. Таму гаспадарка іх заняпала, і пайшлі паны ў свет лепшай долі шукаць...

Увечары на сцэне паэтычны манаспектакль «Любіць» паводле вершаў Анатоля Вярцінскага і паэмы «Дажынкі». Над словамі паэта «Што значыць зямное шчасце здабыць? Любіць...», над тым, як цяжка часам бывае любіць і якія нечаканыя праўдзеныя можа займаць любоў, паразважае аўтар інсцэніроўкі і выканаўца спектакля Галіна Дзягілева.

14 сакавіка глядачы ўбачаць музычна-драматычную прывесць «Пачакай, сонца!» паводле рамана ў вершах «Маруся Чурай» Ліны Кастэнік і вершаў Ніны Мацяш. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева, кампазітар – Алег Залётнеў.

Манаспектакль распавядае аб каханні і пакутах украінкі Марусі Чурай, вядомай у народзе сваімі песнямі, з якімі Украіна не развіталася ні ў горы, ні ў радасці. Геранія спектакля асуджаная за ненаўмыснае забойства свайго жаніха, і толькі слова Багдана Хмяльніцкага ратуе жыццё Марусі.

15 сакавіка адбудзецца дзіцячы манаспектакль-сустрэча «Вясёлая каруселя» паводле твораў Артура Вольскага. Заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава нібыта на чароўнай каруселі правядзе глядачоў па жыцці і творах выдатнага беларускага паэта. Дзетак чакаюць вершы, гульні, казкі, загадкі і разнастайныя прыгоды. Музычнае суправаджэнне на цымбалах зладзіць Дар'я Неўмярыжыцкая.

Тым жа вечарам глядачоў чакаюць на манаспектаклі «Прыпадаю да нябёс». «Я думала, лёсам мне дадзена многа, і многае, праўда, мне лёс падарыў...». Гэтыя радкі належаць Яўгеніі Янішчыц, для якой паэзія стала жыццём. Яе паэтычныя вобразы не адпускаюць чытача, нязменна саграваюць цеплынёю.

Выканаўца – заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава, аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева, музычнае суправаджэнне на цымбалах зладзіць Марыя Кучынская.

Спектаклі праходзяць у тэатральнай зале Культурнага цэнтру касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне: 331-75-53.

В'яярэл Машану

Алан Шогам

Фіёна Гіб

Добраму чалавеку добрая памяць

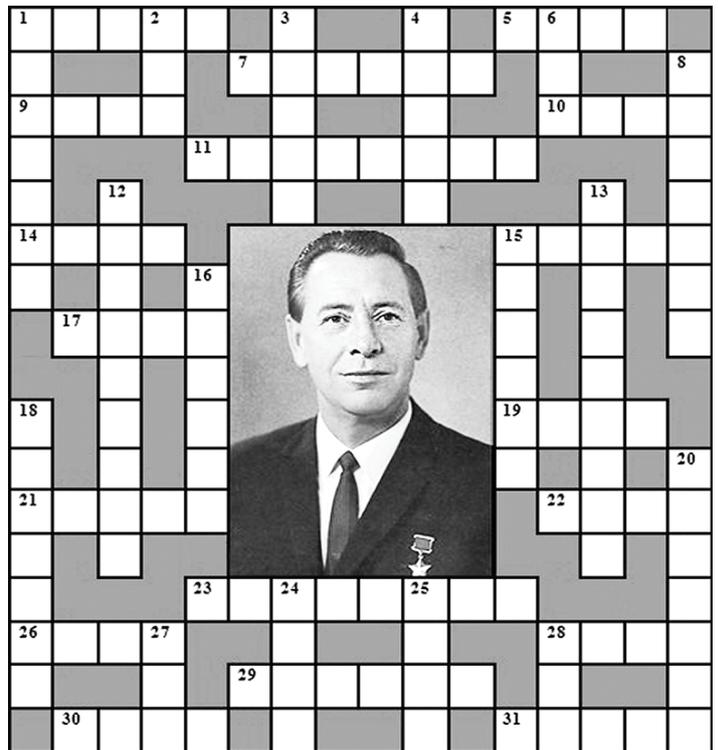
Уздоўж

1. Горад на Віцебшчыне, непадалёк якога ў вёсцы Шырк 100 гадоў таму нарадзіўся Пётр Міронавіч Машэраў, дзяржаўны і партыйны дзеяч, адзін з арганізатараў партызанскага руху ў Беларусі, Герой Савецкага Саюза, Герой Сацыялістычнай Працы. **5.** ... Пятроўна. Імя маці П. Машэрава, якая ведала шмат беларускіх народных песень; за сувязь з партызанамі ў 1942 г. была расстраляная немцамі. Яго бацька Мірон Васільевіч Машэраў у 1937 г. быў незаконна арыштаваны і загінуў у сталінскіх лагерах. **7.** «... Славы», «Прарыў», «Хатынь», «Брэсцкая крэпасць – Герой»; мемарыяльныя комплексы, што былі створаныя дзякуючы намаганням і пры падтрымцы П. Машэрава. **9.** Закончаны цыкл навування. **10.** Люты сонца на ... паварочвае (прык.). **11.** Знішчальны ... Вайсковы падраздзяленне, у якое з пачаткам вайны ўступіў юнак П. Машэраў; у баях быў двойчы паранены. **14.** ... Шамякін. Імя народнага пісьменніка Беларусі, аўтара нарыса пра П. Машэрава «Незабыўнае імя». **15.** Для каго ... – радасць, для таго жыццё – шчасце (прык.). **17.** «Як мы жылі, падзілі ў бой, // За ... -Беларусь». З «Песні беларускіх партызанаў». **19.** Верхняя частка ружэйнага ложа. **21.** Навучальная ўстанова ў Брэсце, якая носіць імя П. Машэрава. **22.** Надпіс на кадры ў кінафільме. **23.** Чыстае ... не баіцца пакліпу (прык.). **26.** Спартыўны бег на перасечанай мясцовасці. **28.** Тры рэчы выклікаюць любоў: ..., сціпласць і

шчодрасць (прык.). **29.** «Доўгія ... вайны Пятра Машэрава». Нарыс М. Гарэлікавай, надрукаваны ў газеце «Звязда» 13 лютага 2008 г. **30.** «У жыцці ёсць толькі ... шчасце – жыццё для іншага». М. Чарнышэўскі. **31.** Рака, правы прыток Заходняй Дзвіны; чыгуначны мост на рацэ, што меў стратэгічнае для немцаў значэнне, быў узарваны партызанамі атрада, якім кіраваў П. Машэраў.

Упонара

1. Люты будзе мост, а ... яго ломіць (прык.). **2.** Беражы ... у люты мароз (прык.). **3.** Невялікі марскі заліў, прыгодны для стаянкі судоў. **4.** Слаісты мяккі мінерал белага колеру. **6.** Паселішча ў Сярэдняй Азіі і на Каўказе. **8.** Рыса характару, якая была ўласціва П. Машэраву («... – гэта адзінае адзенне, якое ніколі не старыцца». Т. Дэвід). **12.** Часопіс для моладзі, заснаваны дзякуючы падтрымцы П. Машэрава, таксама як і часопіс «Нёман», выдавецтва «Мастацкая літаратура». **13.** Той, хто выкладае ў школе; ім працаваў у Расонах П. Машэраў пасля заканчэння Віцебскага педагогічнага інстытута, які цяпер універсітэт і носіць яго імя. **15.** «Пётр Машэраў. Жыццё. Лёс. ...». Кніга пісьменніка, журналіста С. Антановіча, якая выйшла ў свет у пачатку 2018 г. **16.** Марская рыба сямейства трасковых. **18.** Горад на Міншчыне, з якім звязаны ў Машэрава – Пятра і яго жонкі Паліны – многія старонкі жыцця; тут яны жылі ў 1944 – 1945 гг., тут з'явілася на свет іх дачка Наталля. **20.** ... імя К. Ракасоўскага.

Партызанскае злучэнне, у якім П. Машэраў у часы вайны займаў пасаду камісара. **24.** Афіцёрскае званне. **25.** Афіцыйны дыпламатычны зварот урада адной дзяржавы да другой. **27.** «... зямлі беларускай». Назва ўнікальнай фота-

дакументальнай выставы, прысвечанай памяці П. Машэрава, што працуе ў Віцебскім краязнаўчым музеі. **28.** Добрым людзям – мір, а шаленцам – галавою ў ... (прык.).

Склад Лявон ЦЕЛЕШ

Сакавік

- 1 – Асмалоўская Зоя Васільеўна (1928, Орша – 2012), актрыса, заслужаная артыстка Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.
- 1 – Ліўчук Алена Аляксандраўна (1948, Камянецкі р-н), бібліёграф, уладальніца знака Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусі «За ўклад у развіццё культуры Беларусі» – 70 гадоў з дня нараджэння.
- 1 – Пашакоўскі Ян Антоні (1648 – 1757), выдавец, педагог, гісторык, тэолаг ВКЛ – 370 гадоў з дня нараджэння.
- 2 – Алесь Бачыла (Аляксандр Мікалаевіч; 1918, Пухавіцкі р-н – 1983), паэт, драматург, перакладчык, заслужаны дзеяч культуры Беларусі, узнагароджаны ордэнамі «Знак Пашаны», Дружбы народаў і інш. – 100 гадоў з дня нараджэння.
- 3 – Брэсцкі мір 1918 г., мірны дагавор Савецкай Расіі з Германіяй, Аўстра-Венгрыяй, Балгарыяй, Турцыяй – 100 гадоў з часу падпісання.
- 3 – Коваль Алег Сцяпанавіч (1943 – 2007), балетмайстар, рэжысёр, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.
- 4 – Сангушка Геранім Януш (1743 – 1812), дзяржаўны і ваенны дзеяч ВКЛ, генерал-маёр кароннага войска, генерал-паручнік войска ВКЛ, удзельнік паўстання 1794 г. – 275 гадоў з дня нараджэння.
- 4 – Трушко Леанід Ігнатавіч (1938, Орша – 2010), акцёр, народны артыст Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.
- 4 – Ясева Ніна Мікалаеўна (1938), спявачка, заслужаная артыстка Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.
- 5 – Калашнікаў Уладзімір Аляксандравіч (1923 – 1994), беларускі акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.
- 6 – Бількевіч Іван Кандратавіч (1883 – 1960), беларускі мовазнаўца – 135 гадоў з дня нараджэння.
- 6 – Лялюскі Анатоль Аляксандравіч (1923 – 1995), беларускі рэжысёр тэатра лялек, народны артыст Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 7

- Уздвож: 1. Каталог. 5. Сягоння. 10. Адна. 11. Твар. 12. Панаванне. 15. Галасы. 16. Акенца. 19. Словы. 20. Водар. 23. Купала. 25. Самуіл. 29. Бярозавік. 31. Арал. 32. Рагу. 33. Калонка. 34. Скарына.
- Упярэж: 2. Акро. 3. Літары. 4. Гонар. 5. Сокал. 6. Гранка. 7. Ніва. 8. Балаган. 9. Грамата. 11. Картграф. 14. Меладрама. 17. Сын. 18. Шво. 21. Шакалад. 22. Беларус. 24. Апякун. 25. Спінка. 26. Сонца. 27. Нарыс. 28. Мова. 30. Баян.

У сталіцы прайшлі чарговыя «Вершы на асфальце»

16 лютага ў галерэі TUT.BY, што знаходзіцца на праспекце Дзяржынскага ў Мінску, адбылася значная падзея – адкрыццё VII Міжнароднага паэтычнага фестывалю «Вершы на асфальце» памяці Міхаса Стральцова, які праходзіць штогод акара перад Днём роднай мовы. Сёлета ў фэсце прынялі ўдзел літаратары з Нарвегіі, Швецыі, Літвы, Польшчы, Украіны, Татарстана. Арганізатарамі мерапрыемства выступілі ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў», ГА «Беларускі ПЭН-цэнтр», а партнёрамі – Шведскі саюз пісьменнікаў, Амбулсада Каралеўства Швецыі ў Рэспубліцы Беларусі, а таксама грамадская культурніцкая кампанія «Будзьма беларусамі!» і галерэя TUT.BY.

На працягу двух дзён фестываль быў напоўнічы насычаны рознымі падзеямі, прыемнымі сустрэчамі і сюрпрызамі. Упершыню была ўручаная прэмія імя Міхаса Стральцова (заснаваная ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» па ініцыятыве Алены Стральцовай. – «КГ»). Асабліва прэмія заключалася ў выданні кнігі пераможцы да дня адкрыцця фэсту, прычым так, каб імя пераможцы захоўвалася ў таямніцы непасрэдна да цырымоніі ўнаравання. Дзюкуючы гэтаму пабачыў свет зборнік прозы, паэзіі і перакладаў Алега Мінкіна пад назваю «Мяне тут не было». Прайшло таксама ўнараванне лаўрэатаў прэміі «Залаты апостраф» часопіса «Дзеяслоў». Празаікам года па версіі часопіса «Дзеяслоў» стаў Андрэй Федарэнка. У намінацыі «Паэзія» адзначаны Анатоль Брусевіч. А ў намінацыі «Дэбют» узнагароду атрымала Марына Булатоўская. Арганізатары стральцоўскага фестывалю аднавілі традыцыю ўручэння прэміі «За высокі ўнёсак у развіццё сучаснай беларускай літаратуры», якую атрымаў Алесь Разанаў.

На мерапрыемстве можна было пабачыць не толькі «волатгаў» беларускага слова, але і зорак еўрапейскай літаратуры, такіх, напрыклад, як нарвежца Стейнар Устад, паэтка Вальхына Морт (ЗША-Беларусь), а таксама ўлюбёнец беларускай публікі, сталы гошч фестывалю – украінскі пісьменнік Сяргей Жадан. Алесь Мінкін прызнаўся, што вельмі чакаў менавіта яго выступу. Разам з перакладчыкам вершаў С. Жадана на беларускую мову, вядучым Андрэем Хадановічам яны зладзілі парнае чытанне на дзвюх мовах.

Працяг фэсту адбыўся на наступны дзень у беларускай кавярні-клубе «Грай». Тут, як кажуць, не было дзе яблыку ўпасці. Распачалася імпрэза дыскусіяй аб вяртанні разпрэсаванай літаратуры, паэзіі 20 – 30-х гадоў мінулага стагоддзя, а таксама прэзентацыяй зборніку Алеся Дудара і Юлія Таўбіна, кнігі «Бліскавіцы: анталогія беларускай жаночай паэзіі міжваеннага перыяду». Удзел у гэтым узялі Сяргей Будкін, Аксана Данільчык, Віктар Жыбуль, Ганна Севярынец, Міхась Скобла ды іншыя.

Другая частка імпрэзы – гэта прэзентацыя новых выданняў з серыяў «Кнігарня пісьменніка», «Пункт адліку», «Бібліятэка «Дзеяслова», якія можна было набыць з уласным подпісам аўтара.

Вельмі яркім аказаўся перакладчыцкі батл, у якім перамагло трыя – Лявон Баршчэўскі, Уладзімір Арлоў і Андрэй Хадановіч за пераклад кнігі нобелеўскага лаўрэата Тумаса Трастромера «Пад вольным небам». Пасля гэтага наведвальнікаў

Алена Стральцова

Алесь Мінкін

чакаў вялікі паэтычна-музычны сэт «Ноч паэзіі і музыкі» з удзелам такіх беларускіх і замежных творцаў, як С. Жадан, С. Упстад, Сяргей Прылуцкі, Алягерд Бахарэвіч, Уладзімір Глазаў, Югася Калыда, Наста Кудасва, Алесь Ліпай, Галіна Сіўчанка, Усевалад Сцебурака, Віка Трэнас ды іншыя.

Стральцоўскі фэст працягваўся да позняга вечара. Паводле словаў старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў Барыса Пятровіча, кожны год географія фестывалю пашыраецца, яна дасягнула нават Новай Зеландыі. І сёлета можна бачыць, як фэст набірае моц і становіцца ўсё больш папулярным сярод людзей рознага кола сфераў, узростаў і інтарэсаў.

Мне, дарчы, вельмі шанец пагутарыць з Віктарам Казько і Алесем Разанавым... Да таго ж гэта той рэдкі момант, калі ў адным месцы на свае вочы можна было бачыць прадстаўнікоў класічнай беларускай прозы і паэзіі, творы якіх сёння вывучаюць у школах, а таксама пазнаёміцца з не менш выбітнымі маладымі аўтарамі новай айчынай літаратуры!

Надзея ЗУЕВА,
фота Вікі ТРЭНАС і Волгі КРУПІЦАЙ

Алесь Разанаў з аўтарам артыкула

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПАРТРЭТ ПАХАВАЛЬНЫ – жывапіснае або скульптурнае выява нябожчыка. Вядомы ў многіх народаў свету з даўніх часоў. На тэрыторыі Беларусі пашыраны ў XV – XVIII стст. Партрэтам пахавальным маглі быць прыжыццёва выява нябожчыка, адлюстраванне з яго прыжыццёвага партрэта або пасмяротнай маскі. Нярэдка быў часткай скульптурнага надмагілля.

Вылучаюць трунны партрэт, эпітафічны партрэт, жалобную харугву (канклюзія). Трунны партрэт пісалі алейна на алаваных, свінцовых, медных, радзей срэбных пласцінках. Яны ўключалі выяву партрэтаванага (звычайна на нейтральным фоне з вельмі дакладнай трактоўкай рысаў твару), адлюстраванне яго герба, інфармацыйны надпіс, арнаментальнае аздабленне (партрэт Аляксандра Пацея, 2-я палова XVIII ст., мастак невядомы; зберагены ў Слоніміскім краязнаўчым музеі). Вядомыя трунны партрэты шасці (XVII ст.) і васьміграннай (XVIII ст.) формы, што прымацоўвалі да тарца труны, а таксама авальныя, што змяшчалі побач з труной або ўстаўлялі ў скульптурную кампазіцыю (часта такі партрэт трымала ў руках алегарычная фігура). Цесна звязаны з ім паводле функцыі эпітафічны партрэт, які пісалі на металічных пласцінах або выразалі з каменю. Як правіла, ён быў часткай эпітафічнай кампазіцыі, што

складалася з жывапіснага або скульптурнага партрэта нябожчыка, інфармацыйнага надпісу, арнаментальнага надпісу, арнаментальнага надпісу, сябру Аляксандра Пацея, працы І. Прухера ў Ружанскім Траецкім касцёле, 1789). Своеасаблівы від партрэта пахавальнага – жалобная харугва. Выконвалася з каштоўных тканінаў, вышываных залатымі і срэбнымі ніткамі, упрыгожвалася галунамі, карункамі. Уключала выяву і імя нябожчыка, адлюстраванне яго герба, даты нараджэння і смерці, часта – фрагмент жалобнай прамовы.

Трунны партрэт Аляксандра Пацея (2-я пал. XVIII ст.)